

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

YOSH AVLODGA MA'NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH

Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi

Shahrisabz Davlat Pedagogika Institutu Pedagogika Fakulteti Talim tarbiya nazariyasi va metodikasi yo'nalishi Maktabgacha ta'lim Magistranti

E-mail m05968471@gmail.com 97 679 13 43

Annotasiya: Ushbu maqolada yosh avlodga ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish uchun zarur bo'lgan muhim omillar borasida so'z yuritiladi. Shuningdek, ma'naviy qadriyatlarning yoshlar hayotidagi ahamiyati, aqliy hamda ruhiy tarbiyasiga ta'siri va ushbu ta'sirlarning mohiyati haqida fikr yuritiladi. Qolaversa, ta'lim muassasalarining har bir jabhasida ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish, umuminsoniy qadriyatlar va urf-odatlarining, an'analarning globallashuvi kabi mavzular ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Ma'naviy qadriyatlar, yosh avlod, tarbiya, ta'lim tizimi, umuminsoniy qadriyatlar.

Bugungi globallashuv davrida yosh avlod tarbiyasi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ma'naviy yetuk, vatanparvar, mustaqil fikrlovchi va mas'uliyatli yoshlar jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Shu bois yoshlar ongida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni mustahkamlash davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Ma'naviy qadriyatlar tushunchasi va uning mohiyati. Ma'naviy qadriyatlar — bu insonning axloqiy qarashlari, e'tiqodi, urf-odatlari, an'analari, madaniyati va dunyoqarashini belgilovchi ijtimoiy-me'yoriy tushunchalardir. Ularga vatanparvarlik, insonparvarlik, halollik, adolat, mehnatsevarlik, ota-onaga hurmat, kattalarga ehtirom kabi fazilatlar kiradi. Ma'naviy qadriyatlar jamiyatning tarixiy tajribasi asosida shakllanadi va avloddan avlodga meros bo'lib o'tadi. Yosh avlodda ushbu qadriyatlarni shakllantirish ularning shaxs sifatida kamol topishida muhim o'rin tutadi. Raqamli muhitda ma'naviy tarbiyani tashkil etish dolzarb masaladir. Buning uchun “Ma'naviy.uz” raqamli platformasini yaratish, axloqiy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi mobil ilovalar ishlab chiqish, TikTok, Instagram kabi ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviy kontent yaratish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Raqamli texnologiyalar orqali yoshlarga qiziqarli va samarali tarzda ma'naviy qadriyatlarni yetkazish mumkin. Ijtimoiy loyihalar va ko'ngillilik faoliyati orqali yoshlarda insonparvarlik, mehnatsevarlik, tabiatga muhabbat kabi fazilatlarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. “Yoshlar – kelajagimiz” ijtimoiy loyihalar tanlovini o'tkazish, ko'ngillilik faoliyatini tashkil etish va qo'llab-quvvatlash, ekologik, hayvonlarni muhofaza qilish va mehnat tarbiyasi

O'ZBEKISTON: **ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI**

bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda. Vatanparvarlik tarbiyasining zamonaviy ko'rinishlari. Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish doirasida yosh avlodda fuqarolik javobgarligini shakllantirish, "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasini o'rganish va targ'ib qilish, davlat ramzlari (bayroq, gerb, madhiya)ga hurmatni tarbiyalash kabi vazifalar belgilangan. Vatanparvarlik – nafaqat his-tuyg'u, balki amaliy harakat, mamlakat taraqqiyotiga bevosita hissa qo'shishdir. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi sifatida "Vatan – qalbimda" harbiy-vatanparvarlik ko'rik-tanlovlarini o'tkazish, harbiy xizmatchilar bilan uchrashuvlar tashkil etish, "Qahramonlar yodgorligi" loyihasini amalga oshirish kabi ishlar olib borilmoqda. Zamonaviy sharoitda vatanparvarlik tarbiyasi – tinchlikparvarlik, xalqaro hamkorlik va universal qadriyatlar bilan uyg'unlashtirilgan holda amalga oshirilmoqda. Oilaning ma'naviy tarbiyadagi o'rni. Oila — ma'naviy tarbiyaning birlamchi va muhim maskani hisoblanadi. Bola ilk axloqiy tushunchalarni, muomala madaniyatini, ijtimoiy xulq-atvorni aynan oilada o'zlashtiradi. Ota-onaning shaxsiy namunasi, o'zaro munosabatlari, farzandga bo'lgan e'tibori yoshlarning ma'naviy shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oilada sog'lom muhit, mehr-oqibat, hurmat va mas'uliyat mavjud bo'lsa, bola ham shu fazilatlarini o'zida mujassamlashtiradi. Shu sababli ota-onalarning pedagogik va ma'naviy savodxonligini oshirish muhim vazifa sanaladi. Ma'naviy qadriyatlarning asosiy targ'ibotchisi va saklovchisi – oiladir. Davlat siyosati sifatida "Oila – ma'naviyat manbai" mafkurasini jamiyatda mustahkamlash, "Oila kodeksi"ga ma'naviy qadriyatlarni kiritish, nikohdan oldingi tayyorgarlik dasturlarini joriy etish yo'lga qo'yilgan. Amaliy dasturlar doirasida "Sog'lom oila – mustahkam jamiyat" respublika ko'rik-tanlovini o'tkazish, oila tarbiyasi bo'yicha oilaviy maslahat markazlarini tashkil etish, OAVda oilaviy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi ko'rsatuvlar va dasturlarni olib borish kabi tadbirlar amalga oshirilmoqda. Oilada avloddan-avlodga o'tadigan ma'naviy merosni qadrlash, ota-onalarning tarbiyaviy mas'uliyatini oshirish muhim vazifa hisoblanadi. Ta'lim muassasalarida ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish. Maktab va oliy ta'lim muassasalari yosh avlodni ma'naviy tarbiyalashda muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki axloqiy tarbiya, fuqarolik mas'uliyati va milliy g'ururni shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi. "Tarbiya", "Ma'naviyat asoslari", "Odobnoma" kabi fanlar orqali yoshlarning dunyoqarashi boyitiladi. Shuningdek, sinfdan va darsdan tashqari tadbirlar — ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar, davra suhbatlari, kitobxonlik tadbirlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'naviy tarbiyaning doimiyliigi va tizimligini ta'minlash uchun tashkiliy-ushubiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy bo'limlar faoliyatini kuchaytirish, "Tarbiyachi" (sinf rahbari) tizimini yangi tarbiyaviy metodika asosida qayta tashkil etish, ma'naviy tarbiya bo'yicha o'quv-metodik

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

majmualar yaratish ishlari olib borilmoqda. O'qituvchi kadrlar tayyorlash sohasida pedagogika oliy ta'lim muassasalarida maxsus "Ma'naviy tarbiya" kafedralari ochish, maktab direktorlari va tarbiyachilar uchun ma'naviy tarbiya bo'yicha malaka oshirish kurslari, tarbiyaviy ishlar metodikasini zamonaviy psixologiya va pedagogika yutuqlari asosida yangilash kabi chora-tadbirlar ko'rilmoqda. Tarbiyachi o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ma'naviy yo'l-yo'riqchi, hayotiy misol bo'lishi kerak. Milliy qadriyatlar va urf-odatlarining ahamiyati. Milliy qadriyatlar — xalqning asrlar davomida shakllangan turmush tarzi, madaniyati va an'alaridir. Navro'z, mehr-oqibat, mehmondo'stlik, kattaga hurmat, kichikka izzat kabi qadriyatlar yoshlar ma'naviyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash ularning o'zligini anglashiga, milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar yoshlarni yot g'oyalar ta'siridan himoya qiladi. Umuminsoniy qadriyatlar va globallashuv. Globallashuv sharoitida yoshlar nafaqat milliy, balki umuminsoniy qadriyatlarga ham ega bo'lishi zarur. Inson huquqlari, tinchlik, bag'rikenglik, ekologik madaniyat kabi tushunchalar bugungi kunda muhim ahamiyatga ega. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'un holda shakllantirish yoshlarning dunyo miqyosida raqobatbardosh, ochiq fikrli va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishiga yordam beradi. Ommaviy axborot vositalari va internetning ta'siri. Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari va internet yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Ijobiy axborotlar bilan bir qatorda, salbiy g'oyalar ham tarqalmoqda. Shu sababli yoshlarni axborot madaniyatiga o'rgatish, tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhimdir. Ma'naviy-ma'rifiy kontentlar, milliy ruhdagi ko'rsatuvlar, ijtimoiy tarmoqlarda tarbiyaviy loyihalar yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, yosh avlodga ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish — jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir. Bu jarayon oila, ta'lim muassasalari, jamiyat va davlatning hamkorligini talab etadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida yosh avlod ma'naviy qadriyatlarini shakllantirish — nafaqat ta'lim-tarbiya masalasi, balki mamlakat kelajagini belgilovchi strategik vazifadir. Milliy meros, universal qadriyatlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini uyg'unlashtirgan holda, O'zbekiston o'zining ma'naviy jihatdan boy, axloqiy jihatdan barkamol, jahon madaniyati bilan hamnafas yosh avlodni tarbiyalay oladi. Buning uchun izchil davlat siyosati, jamiyatning faol ishtiroki va fan-texnika yutuqlaridan samarali foydalanish zarur. Ma'naviy yetuk, vatanparvar va mas'uliyatli yoshlar kelajak poydevorini mustahkamlaydi. Shu bois ma'naviy tarbiya masalasi doimo e'tibor markazida bo'lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021. — 464 b.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008. — 176 b.
3. Karimov I.A. Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. — Toshkent: Sharq, 1997. — 64 b.
4. Abdullayeva M., To'xtayeva G. Ma'naviyat asoslari: darslik. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. — 312 b.
5. Jo'rayev R.X. Ta'lim-tarbiyada ma'naviy qadriyatlar. — Toshkent: O'qituvchi, 2017. — 228 b.
6. Sayidov B. Yoshlar ma'naviyati va globallashuv muammolari. — Toshkent: Ma'naviyat, 2020. — 192 b.